

ΔΙΚΑΙΟ ΤΩΝ ΕΤΑΙΡΙΩΝ – 5^ο (χειμερινό) εξάμηνο

Γενικές Παραδόσεις (Καθ. Λία Αθανασίου - Καθ. Γ. Σωτηρόπουλος)

Διάγραμμα γενικών παραδόσεων

I. Εισαγωγικά

1. Γιατί εταιρίες και γιατί εταιρικό δίκαιο. Ατομική επιχείρηση και εταιρία. Πλεονεκτήματα εταιρικής άσκησης της επιχείρησης. Η εξέλιξη: Από την εταιρία του ΑΚ και την προσωπική εταιρία ως τη σύγχρονη μεγάλη κεφαλαιουχική εταιρία. Η εταιρία ως οργανισμός πέραν της σύμβασης. Η «θεσμική» θεώρηση της εταιρίας. Το «εταιρικό συμφέρον».
2. Εμπορικές και μη εμπορικές εταιρίες. Διάκριση ιδεολογικού-οικονομικού-εμπορικού σκοπού.
3. Εταιρίες με και χωρίς νομική προσωπικότητα. – Το ζήτημα της αυτονομίας του ν.π. Έννοια. Αυτοκαθορισμός της πορείας και των εσωτερικών σχέσεων του ν.π., στα πλαίσια του νόμου, χωρίς εξωτερικές παρεμβάσεις (από τρίτους, από τη Διοίκηση). Συνταγματικό υπόβαθρο της αυτονομίας.
4. Ο «κλειστός αριθμός» (numerusclausus) των εμπορικών εταιριών.
5. Προσωπικές και κεφαλαιουχικές εταιρίες. Διαφορές από σωματεία, αλλά και προσέγγιση με σωματειακή οργάνωση στην περίπτωση των κεφαλαιουχικών εταιριών. Τα δύο πρότυπα: Η ομόρρυθμη εταιρία (πρότυπο προσωπικής εταιρίας), η ανώνυμη εταιρία (πρότυπο κεφαλαιουχικής εταιρίας). Παραλλαγές. Μετριάσμος διαφορών και προσέγγιση των προτύπων: Η «ιδιωτική κεφαλαιουχική εταιρία» (ΙΚΕ) του ν. 4072/2012, η «μονοπρόσωπη ομόρρυθμη εταιρία» (άρθρο 265 ν. 4072/2012).
6. Οι γενικές παραδόσεις αφορούν τις δύο βασικές μορφές της ο.ε. και της α.ε., με αναφορά και στην ΙΚΕ. Οι ειδικές παραδόσεις αφορούν ειδικές εταιρικές μορφές και ειδικά ζητήματα.

II. Η ομόρρυθμη εταιρία

1. Η οε – γενική περιγραφή. Ορισμός (άρθρο 249 § 1 ν. 4072/2012¹). Διέπεται από τα άρθρα 249-269 ν. 4072/2012 και τον ΑΚ. Απομείωσηεφαρμογής του ΑΚ μετά το ν. 4072/2012.

¹ Οι παραπομπές στην ενότητα II σε διατάξεις νόμου γίνονται στα άρθρα του ν. 4072/2012, εκτός αν προκύπτει κάτι άλλο.

2. Η ΟΕ ως εταιρία του ΑΚ (άρθρα 741 επ.). Έννοια εταιρίας. «Affectiosocietatis» = Συγκλίνουσα βούληση συνεργασίας. Κοινός (εμπορικός) σκοπός. Μορφές συμφωνιών που δεν αποτελούν «εταιρία», π.χ. συμφωνίες μη ανταγωνισμού (=αποκλίνουσες βουλήσεις) ή συνεργασίας μεταξύ γραφείων μελετών (παράλληλες βουλήσεις). Ο «συντονισμός της δράσης των μελών» ως κοινός σκοπός (πρβλ. 293 § 2). Συνήθως και *intuituspersonae*. Εισφορές.
3. Σύσταση της οε. Η εταιρική σύμβαση και το καταστατικό. Έγγραφος τύπος; βλ. άρθρο 251 («σύμπραξη όλων των εταίρων»). Δημοσιεύσεις στο Γενικό Εμπορικό Μητρώο («ΓΕΜΗ»), ν. 3419/05, όπως τροποποιήθηκε με τον ν. 3853/10. – Ν. 3853/10 «Απλοποίηση διαδικασιών σύστασης προσωπικών και κεφαλαιουχικών εταιριών». Σύντομη περιγραφή του συστήματος ίδρυσης μέσω Υπηρεσίας Μιας Στάσης. Ελάχιστα καταχωριζόμενα στοιχεία. Απόκτηση νομικής προσωπικότητας (251 § 2).
4. Έλλειψη δημοσιότητας, αλλά (ωστόσο) λειτουργία της εταιρίας: (α) Υπό τον ΕμπΝ: Αδημοσίευτη «εν τοις πράγμασι» (de facto) εταιρία. (β) Υπό το νέο δίκαιο: Ανάλογη εφαρμογή των διατάξεων για την ο.ε. (251 § 3). – Δημοσιότητα τροποποίησης (251 εδ. 3). - Ενέργεια ακυρότητας και ακυρωσίας της εταιρίας.
5. Παρέκβαση: Η ο.ε. και – ιδίως – η αδημοσίευτη ο.ε. ως «θεμελιακή» [και επικουρική] εταιρική μορφή («Grundform»), την οποία λαμβάνουν, παρά ή ενδεχομένως και εναντίον της βούλησης των εταίρων, άτυπα εταιρικά μορφώματα (Karsten Schmidt).
6. Η οε ως νομικό πρόσωπο. Επωνυμία (άρθρο 250). Δική της (χωριστή) περιουσία, χωριστά δικαιώματα και υποχρεώσεις. Το πρόβλημα της εταιρίας με «ικανότητα δικαίου και πτωχευτική ικανότητα» του άρθρου 251 § 3.
7. Θέση εταίρων: Σχέσεις μεταξύ τους: Εταιρική σύμβαση, ευθύνη για κάθε πταίσμα (252). Ορολογία: Εταιρική συμμετοχή (π.χ. 256) και ποσοστό συμμετοχής (π.χ. 255) ή εταιρική μερίδα (π.χ. ΑΚ 759). Δικαιώματα: Διαχείρισης (254), εκπροσώπησης (257), περιουσιακά (255 ν. 4072/2012, 782 ΑΚ). Υποχρεώσεις (εισφορά, συμμετοχή στα κοινά, υποχρεώσεις πίστωσης). «Εταιρική αγωγή» (*actiopro socio*).
8. Ατομική, απεριόριστη και εις ολόκληρον ευθύνη ομορρυθμών εταίρων έναντι τρίτων για τα χρέη της εταιρίας (άρθρο 249 § 1, 258). Σύγκριση με αστική εταιρία ΑΚ (ΑΚ 759). Εμπορική ιδιότητα του ομόρρυθμου εταίρου. «Συμπτώχευση» τούτου σε περίπτωση πτώχευσης της ΟΕ (άρθρο 7 § 4 ν. 3588/2007, «ΠτΚ»). Η παραγραφή του άρθρου 269.
9. Μεταβίβαση – ολική ή μερική – της εταιρικής συμμετοχής (256).
10. Άλλες μεταβολές στη σύνθεση της εταιρίας: Έξοδος εταίρου: Αναγκαστική (260, 262), εκούσια (261). Αποκλεισμός εταίρου (263). Δικαιώματα και υποχρεώσεις εξερχόμενου και αποκλειόμενου εταίρου (254). Ειδικά η περίπτωση θανάτου του εταίρου (265). Το ενδεχόμενο «μονοπρόσωπης» ομ.εταιρίας (267).

11. Λειτουργία της ο.ε.: Ατομική διαχείριση και εκπροσώπηση (ατομική, 254 § 2, 257 § 1). Αποκλίνουσες συμφωνίες. Σύγκριση με αστική εταιρία ΑΚ (άρθρα 748 επ.). Έκταση διαχειριστικής και εκπροσωπευτικής εξουσίας (254 § 3, 257 § 3). Ανάκληση (ΑΚ 752) και παραίτηση διαχειριστή (ΑΚ 753). Δικαιώματα και υποχρεώσεις του διαχειριστή, ευθύνη διαχειριστή (254 ν. 4072/2012, ΑΚ 754 § 1). Αμοιβή διαχειριστή (ΑΚ 754 § 2).
12. «Αποφάσεις των εταίρων» (253). Τροποποιήσεις του καταστατικού.
13. Λύση της εταιρίας. Το σύστημα του ΑΚ (765-775). Το νέο σύστημα του άρθρου 259 ν. 4072/2012.
14. Εκκαθάριση της οε. Συνέχιση της νομικής προσωπικότητας μέχρι την «περάτωση». Αναβίωση της οε. Ειδικά η περίπτωση της πτώχευσης ο.ε. (266).
15. Συμπέρασμα: Για ποιες επιχειρήσεις είναι η οε κατάλληλος εταιρικός φορέας.
16. Η αστική εταιρία με νομική προσωπικότητα (άρθρο 270 ν. 4072/2012).

III. Η ανώνυμη εταιρία

Γενικά – Γενική περιγραφή – Τα βασικά δομικά στοιχεία της α.ε.

1. Γενικά χαρακτηριστικά: (α) Εταιρία εμπορική κατά το τυπικό σύστημα, με νομική προσωπικότητα. Επωνυμία: 5 ν. 2190/1920². (β) Ένωση προσώπων ή κεφαλαίων; Η μονοπρόσωπη ανώνυμη εταιρία. (γ) Μη ευθύνη μετόχων για τα χρέη της εταιρίας. (δ) Αντισταθμιστικοί μηχανισμοί: Ιδίως το «κεφάλαιο». Προστατευτική και διανεμητική λειτουργία του κεφαλαίου. (ε) Μεταβιβαστό μετοχών. Χρηματιστήριο. «Πρωτογενής» και «δευτερογενής» αγορά. (στ) Διαχείριση κεφαλαίων από διοικητικό συμβούλιο απαρτιζόμενο από μετόχους ή μη («Drittorganschaft»). Περισσότερα όργανα στην α.ε. Διαχωρισμός ιδιοκτησίας και ελέγχου. (ζ) Πλειοψηφική λήψη των αποφάσεων, τροποποίηση του καταστατικού και λύση της εταιρίας. (η) (Μειούμενη) κρατική εποπτεία. – Πηγές του δικαίου της α.ε.: ΕμπΝ (όχι όμως πλέον μετά το ν. 3604/2007), κ.ν. 2190/1920. Εκτεταμένη αναμόρφωση με τον ν. 3604/2007. Πιο πρόσφατοι νόμοι για ελεγκτές (ν. 3693/2008), τις διασυνοριακές συγχωνεύσεις (ν. 3777/2009), την απλοποίηση διαδικασιών σύστασης (ν. 3853/2010), τις εκτός ισολογισμού δοσοληψίες, τη «δήλωση εταιρικής διακυβέρνησης» και την ευθύνη του δ.σ. για τις ετήσιες οικονομικές καταστάσεις (ν. 3873/2010), τα δικαιώματα των μετόχων (ν. 3884/2010).Ενωσιακό δίκαιο.
2. Ίδρυση. Καταστατικό. Περιθώρια καταστατικών διαμορφώσεων. Σύγκριση με ελευθερία συμβάσεων (ΑΚ 361) και με καταστατικό οε.
3. Εισφορές, εκτίμηση. Ύψος κεφαλαίου (60.000 €). Μερική καταβολή. Δημόσια εγγραφή. Διοικητική έγκριση. Πότε απαιτείται. Ανακοίνωση στο ΦΕΚ. Το

²Οι παραπομπές στην ενότητα III σε διατάξεις νόμου γίνονται στα άρθρα του κωδ.ν. 2190/1920, εκτός αν προκύπτει κάτι άλλο.

ΓΕΜΗ. «Απλοποίηση διαδικασιών σύστασης προσωπικών και κεφαλαιουχικών εταιριών» (ν. 3853/10). Σύντομη περιγραφή νέου συστήματος. Ευθύνες κατά τη σύσταση – ελαττωματική ίδρυση – προϊδρυτικές υποχρεώσεις, 7δ ν. 2190/1920. Δημόσια εγγραφή, 8^α ν. 3401/2005.

4. *Τα όργανα της εταιρίας.* Στην ενότητα αυτή (αρ. 5-10) θα γίνει μια γενική περιγραφή των οργάνων της εταιρίας (γενική διάρθρωση οργάνων, τρόπος λειτουργίας). Η περιγραφή θα είναι μάλλον στατική, ενώ σε επόμενη ενότητα (αρ. 16-40) θα γίνει λόγος για τη δυναμική πλευρά της λειτουργίας της εταιρίας και τις συγκρούσεις που δημιουργούνται.

A. Η γενική συνέλευση

5. Ανώτατο όργανο, αρμοδιότητες (ενδεχομένως και πέραν εκείνων που απαριθμεί ο νόμος – βλ. παρακάτω, αρ. 8). Η γ.σ. όργανο «περιοδικό». Είδη συνελεύσεων: Τακτική, έκτακτη, καταστατική.
6. Σύγκληση (πρόσκληση με ημερήσια διάταξη, δημοσίευση της πρόκλησης), συγκρότηση, διεξαγωγή. Το νέο σύστημα συμμετοχής για τις εισηγμένες εταιρίες (ν. 3884/2010): Η «ημερομηνία καταγραφής» (record date). Απαρτία και πλειοψηφία. «Καθολική» γ.σ. Πρόεδρος. Ψηφοφορία. Πρακτικά. Δυνατές καταστατικές προβλέψεις: Τηλεδιάσκεψη, συμμετοχή εξ αποστάσεως.

B. Το διοικητικό συμβούλιο

7. Η διοίκηση της εταιρίας ανήκει σε διοικητικό συμβούλιο. Δεν απαρτίζεται υποχρεωτικά από μετόχους («Drittorganschaft»). Διορισμός (από τη γ.σ., το καταστατικό, απευθείας διορισμός – 18 § 3, ψηφοδέλτιο), ελεύθερα ανακλητό. Δημοσιότητα. Αριθμός μελών. «Κολοβό» δ.σ. Θητεία. Νομική σχέση δ.σ. και εταιρίας.
8. Το δ.σ. ως «διαρκές» όργανο. Σύνοψη, λειτουργία, διαδικασία λήψης των αποφάσεων, εξουσίες, εκπροσωπευτική εξουσία, διαχειριστική εξουσία. «Νομιμοποίηση» της εταιρίας. Κατανομή εξουσιών και αρμοδιοτήτων μεταξύ γ.σ. και δ.σ. Αρμοδιότητες της γ.σ. πέραν των αναγραφόμενων στο νόμο. Αναφορά στη γερμανική νομολογία «Holzmüller» και σε αντίστοιχη ελληνική νομολογία. – Μη ευθύνη των μελών του δ.σ. για τα χρέη της εταιρίας. Βλ. όμως παρακάτω περιπτώσεις ευθύνης του δ.σ. έναντι της εταιρίας, των κατ' ιδίαν μετόχων και των τρίτων.
9. Συλλογική διαχείριση, αλλά και: Ανάθεση αρμοδιοτήτων του δ.σ. σε μέλη του ή τρίτους (22 § 3). Εκτελεστικά και μη μέλη του δ.σ. (ν. 3016/2002).

10. *Γ. Οι ελεγκτές.* Παραπομπή παρακάτω.

Νομική θέση του μετόχου

11. Ο μέτοχος δεν είναι όργανο της εταιρίας. Νομική θέση του μετόχου: Διάφοροι τύποι μετόχων. Διεθνής διάκριση συμπαγών (βασικοί επιχειρηματίες, θεσμικοί) και διεσπαρμένων συμμετοχών. Μέτοχος-επενδυτής και μέτοχος-επιχειρηματίας.

12. Αρχή ισότητας (άρθρο 30 ν. 2190/1920). Εκδοχές της έννοιας. Εξαιρέσεις της αρχής. Αρχή «μία μετοχή, μία ψήφος» (“oneshare, onevote”). Προνομιούχες μετοχές. Αντίκειται στην αρχή της ισότητας ο κανόνας της πλειοψηφίας;
13. Η έλλειψη υποχρεώσεων του μετόχου. Η μη ευθύνη του μετόχου για τα χρέη της εταιρίας. Αποτελεί βασικό χαρακτηριστικό της α.ε.; – Το άρθρο 29 ν. 2190/1920 («επαύξηση των υποχρεώσεων των μετόχων») αντίκειται στην αρχή της έλλειψης υποχρεώσεων; Διάσπαση της αρχής της έλλειψης υποχρεώσεων με διάφορες κατασκευές (παραπομπή παρακάτω, αρ. 37 επ.).
14. Δικαιώματα του μετόχου.
15. Μεταβίβαση των μετοχών (παραπομπή παρακάτω, αρ. 43).

Οι συγκρούσεις συμφερόντων στην ανώνυμη εταιρία – η (αγγλοσαξωνικής προέλευσης) κατασκευή της “agency”

16. Τα επί μέρους συμφέροντα στην α.ε. Η σύγκρουση των συμφερόντων. Μετοχικό συμφέρον, εταιρικό συμφέρον και άλλα «δορυφορικά» εταιρικά συμφέροντα. Σε ποια έκταση το «εταιρικό συμφέρον» αποτελεί σύνθεση των επιμέρους αυτών συμφερόντων; Πώς προστατεύονται τα επιμέρους συμφέροντα;
17. Παρέμβαση: Εταιρική κοινωνική ευθύνη (Corporate Social Responsibility, CSR).
18. Κύριες συγκρούσεις συμφερόντων: Διοικούντες/μέτοχοι, μειοψηφία/πλειοψηφία, εταιρία/δανειστές. Οι κατιδίαν συγκρούσεις συμφερόντων στην εταιρία. Μεγάλο μέρος του δικαίου της α.ε. ρυθμίζει τις συγκρούσεις αυτές. Η αγγλοσαξωνική ιδέα της «Agency», ως τρόπος (μη νομικής!) διατύπωσης του προβλήματος και των τρόπων αντιμετώπισης των συγκρούσεων. Υπενθύμιση διάκρισης συμπαγών (βασικοί επιχειρηματίες, θεσμικοί) και διεσπαρμένων πολυμετοχικών συμμετοχών και συσχετισμός με τις συγκρούσεις αυτές. – Γενικοί προστατευτικοί μηχανισμοί: Αναγκαστικού δικαίου διατάξεις του νόμου, διαφάνεια, κρατική εποπτεία.
 - A. Συγκρούσεις συμφερόντων διοικούντων-μετόχων.
19. Ιδίως στις περιπτώσεις διασποράς των μετοχών (όπως ιδίως στην Αμερική). Η ασθενής θέση του μετόχου. Αιτίες: Ασυμμετρία πληροφόρησης και διαπραγματευτική ασυμμετρία. Η απουσία των μετόχων από τις γενικές συνελεύσεις. Ο διαχωρισμός ιδιοκτησίας και ελέγχου.
20. Πώς το δίκαιο αντιμετωπίζει τα προβλήματα που δημιουργεί η κακή ή και δόλια διοίκηση: Ανάκληση του δ.σ., κανόνες εταιρικής διακυβέρνησης, δικαιώματα των μετόχων, που περιορίζουν την εξουσία της διοίκησης (anti-directors rights), ευθύνη διοίκησης, κανόνες για ρύθμιση σύγκρουσης συμφερόντων, ελαττώματα αποφάσεων δ.σ., κίνητρα (π.χ. αμοιβές δ.σ., stockoptions).
21. Το ζήτημα της «εταιρικής διακυβέρνησης». Έμφαση στην ποιοτικά καλύτερη άσκηση της εταιρικής διοίκησης. Συχνά «ήπιο» δίκαιο (soft law) αλλά και Ν.

3016/2002. Υποχρέωση της εταιρίας να ανακοινώνει τον «Κώδικα» εταιρικής διακυβέρνησης, τον οποίο ακολουθεί («δήλωση εταιρικής διακυβέρνησης» (ν. 3873/2010). Κώδικας Εταιρικής Διακυβέρνησης ΣΕΒ.

22. Γενικά δικαιώματα μετόχων που προστατεύουν συμμετοχή από τους διοικητές («anti-directorsrights»). Ιδίως δικαιώματα σύγκλησης γ.σ., εγγραφής πρόσθετου θέματος στην ημερήσια διάταξη, υποβολής σχεδίων αποφάσεων, αναβολής της γενικής συνέλευσης, πληροφόρησης, αίτησης έκτακτου ελέγχου κλπ.
23. Η ευθύνη του διοικητικού συμβουλίου απέναντι στην εταιρία. Άρθρο 22^α ν. 2190/1920. Η συλλογική ευθύνη για παραβάσεις κατά την κατάρτιση των ετήσιων οικονομικών καταστάσεων (ν. 3873/2010). Ο κανόνας της επιχειρηματικής κρίσης (“business judgment rule”). Απαιτήσεις της εταιρίας κατά μελών του δ.σ. Ενεργοποίηση της ευθύνης. Η μη αποδοχή της ατομικής αγωγής («derivative action»).
24. Υποχρέωση πίστωσης δ.σ., ιδιαίτερα η υποχρέωση μη διενέργειας ανταγωνιστικών πράξεων. Ενδεχόμενο ευθύνης έναντι των κατιδίαν μετόχων.
25. Συγκρούσεις συμφερόντων: Ο ν. 3016/02 (αλλά σήμερα και άρθρο 22α § 3α και 3β). Το άρθρο 23α. ΑΚ 69. Απαγορεύσεις ανταγωνισμού. «Corporate opportunities», «Tunneling», «insider dealing».
26. Αμοιβές δ.σ. Έλεγχος δικαιωμάτων απόκτησης μετιοχών («stockoptions»). Οι συστάσεις της ΕΚ.
27. Σύνθεση και συμπέρασμα για την προστασία του μετόχου από κακή ή δόλια διοίκηση.
Β.Συγκρούσεις συμφερόντων πλειοψηφίας-μειοψηφίας.
28. Πηγή προβλήματος: Αρχή πλειοψηφίας. Τι εννοείται με τον όρο «πλειοψηφία». Το πρόβλημα εμφανίζεται ιδίως στις περιπτώσεις συμπαγών πλειοψηφιών (όπως στην Ευρώπη). Διαφοροποίηση αλλά και ομοιότητες με συγκρούσεις συμφερόντων διοικούντων-μετόχων (συχνή ταύτιση διοίκησης – μετόχων πλειοψηφίας). Τρόποι ελέγχου πλειοψηφίας: Δικαιώματα μειοψηφίας, ελαττωματικές αποφάσεις της γ.σ., εξωεταιρικές συμβάσεις.
29. Δικαιώματα μειοψηφίας – διάκριση από δικαιώματα μετόχου – αλλά και ατομικά δικαιώματα μετόχου, που κατ’ ουσίαν είναι δικαιώματα μειοψηφίας. Είδη δικαιωμάτων μειοψηφίας. Διάκριση από παρακωλυτικές μειοψηφίες.
30. Υποχρέωση πίστης των μετόχων. Η υποχρέωση πίστωσης και η ευθύνη του κυρίαρχου μετόχου. Δυνατές νομικές βάσεις της υποχρέωσης αυτής.
31. Οι αποφάσεις της γενικής συνέλευσης. Οι ελαττωματικές αποφάσεις (άκυρες, ακυρώσιμες, «ανύπαρκτες»). Ιδιαίτερα οι καταχρηστικές αποφάσεις.
32. Εξωεταιρικές συμφωνίες.

33. Σύνθεση και συμπέρασμα για την προστασία της μειοψηφίας.

Γ. Συγκρούσεις συμφερόντων εταιρίας-δανειστών.

34. Το πρόβλημα προκύπτει κυρίως από την έλλειψη ευθύνης των μετόχων. Τρόποι αντιμετώπισης της σύγκρουσης: Ο μηχανισμός του κεφαλαίου, οι ευθύνες των διοικούντων την εταιρία απέναντι στους δανειστές, ειδικές διατάξεις.

35. Το κεφάλαιο της εταιρίας. Έννοια και λειτουργία. Η αυστηρή (γερμανική) άποψη για το κεφάλαιο. Κανόνες για την καταβολή και διατήρηση του μετοχικού κεφαλαίου. Η υποχώρηση της αυστηρής γερμανικής αντίληψης του κεφαλαίου και οι (αγγλοσαξωνικής έμπνευσης) επεικέστερες ρυθμίσεις. Εναλλακτικές λύσεις («solvency tests»). Ιδιαίτερα: Η απαγόρευση επιστροφής των εισφορών. Η απαγόρευση διανομής ανύπαρκτων κερδών. Κεκαλυμμένη επιστροφή επιστροφών και διανομή κερδών.

36. Ευθύνη των μελών του δ.σ. έναντι των εταιρικών δανειστών. Ιδίως σε περίπτωση αφερεγγυότητας. Ευθύνη για παρέλκυση και για πρόκληση της πτώχευσης: ΠτωχΚ (άρθρο 98). Το «wrongful trading». Τροποποίηση (καταρχήν) του εταιρικού συμφέροντος μετά την είσοδο της εταιρίας στο στάδιο της αφερεγγυότητας ή μετά τη λύση της εταιρίας. Σχέση εταιρικού και πτωχευτικού δικαίου.

37. Ευθύνη του μετόχου απέναντι στους δανειστές με βάση τη θεωρία άρσης της νομικής προσωπικότητας.

38. Η ευθύνη του μετόχου απέναντι στους δανειστές με βάση τη γερμανική νομολογία για την ευθύνη λόγω «καταστροφικής επέμβαση» («existenzvernichtender Eingriff»).

39. Η κεφαλαιοδότηση (και η «πραγματική» υποκεφαλαιοδότηση) της εταιρίας. (Για «ονομαστική» υποκεφαλαιοδότηση παραπομπή παρακάτω, αρ. 52).

40. Σύνθεση και συμπέρασμα για την προστασία των δανειστών.

Τίτλοι εκδιδόμενοι από την α.ε.

41. Οι εκδιδόμενοι από την εταιρία τίτλοι: *Οι μετοχές*. Ονομαστικές, ανώνυμες.

42. Η μετοχή ως αξιόγραφο («μετοχικός τίτλος»). Αξίωση για παράδοση τίτλου. Δυνατότητα μη έκδοσης μετοχών. «Άυλες» μετοχές.

43. Μεταβίβαση. Ενεχύραση, επικαρπία. Αξία της μετοχής (ονομαστική, λογιστική, εσωτερική, χρηματιστηριακή).

44. Παραλλαγές των μετοχών: Προνομιούχες και δεσμευμένες μετοχές (άρθρο 3), μετοχές «επικαρπίας» (άρθρο 15α), εξαγοράσιμες μετοχές (άρθρο 17β).

45. «Ίδιες» μετοχές (άρθρο 16).

46. Οι εκδιδόμενοι από την εταιρία τίτλοι: Οι ομολογίες. Άρθρα 3^α επ. ν. 2190/1920 και ν. 3156/2003.

47. Ιδρυτικοί τίτλοι (άρθρο 15).

Εταιρικοί λογαριασμοί - Χρηματοδότηση της εταιρίας

48. Εταιρικοί λογαριασμοί. Περιγραφή των ετήσιων οικονομικών καταστάσεων. Ο ισολογισμός, ο πίνακας αποτελεσμάτων χρήσεως, ο πίνακας διάθεσης κερδών. Η διάρθρωση και η λειτουργία των καταστάσεων. Η «επικοινωνία» μεταξύ των καταστάσεων. Τα κέρδη και το μέρισμα. Το «ελάχιστο» μέρισμα.

49. Ο τακτικός έλεγχος. Ο νόμος για τους ελεγκτές (ν. 3693/2008, ενσωμάτωση οδηγίας 2004/43/EK).

50. Έγκριση ισολογισμού.

51. Ενοποιημένοι λογαριασμοί.

52. Χρηματοδότηση της εταιρίας. Ίδια και ξένα κεφάλαια. Δάνειο ή αύξηση κεφαλαίου. Σύγκριση. «Ονομαστική» υποκεφαλαιοδότηση.

53. Η μείωση κεφαλαίου. Η ταυτόχρονη αύξηση και μείωση κεφαλαίου.

54. Σχηματισμός αποθεματικών. Οι ομολογίες (βλ. παραπάνω) και η τιτλοποίηση.

Δομικές μεταβολές της εταιρίας

55. Εταιρική αυτονομία. Όρια που τίθενται από την προστασία της μειοψηφίας και των δανειστών.

56. Τροποποίηση του καταστατικού. Αρμοδιότητα και διαδικασία. Ενδεχόμενη διοικητική έγκριση της τροποποίησης.

57. Μετασχηματισμοί εταιριών. Μετατροπές, συγχωνεύσεις, διασπάσεις, εξαγορές. Το ζητούμενο: Η συνέχιση της ν.π. «Καταχρηστικοί» μετασχηματισμοί. Οι «διασυνοριακές» συγχωνεύσεις (ν. 3777/2009).

58. Λύση και εκκαθάριση της εταιρίας. Η αναβίωση της λυθείσας εταιρίας, άρθρο 47^α § 4.

59. Οι νέοι κανόνες για εξαγορές (ν. 3604/2007, άρθρα 49α, 49β και 49γ). Σχέση τούτων με νόμο για δημόσιες προτάσεις (ν. 3461/2006). Διαφορετική τελολογία.

Παραλλαγές της α.ε.

60. Ο «τύπος» της α.ε. και οι παραλλαγές της.

61. Το ζήτημα της «μικρής» ή «κλειστής» α.ε. Τρόποι ρύθμισης της τελευταίας: παρέκκλιση από κανόνες του ν. 2190 (π.χ. 23α στη μονοπρόσωπη α.ε.), ειδικοί

κανόνες του 2190, καταστατικές διαμορφώσεις, εξωεταιρικές συμβάσεις, εφαρμογή γενικών αρχών και διατάξεων του ΑΚ. Ο ν. 3604/07 και η «μικρή εταιρία εκ του καταστατικού».

62. Η εισηγμένη εταιρία. Ειδικές διατάξεις εταιρικού δικαίου για τις εισηγμένες. Το δίκαιο της κεφαλαιαγοράς. Ο ν. 3340/2005 για την κατάχρηση της αγοράς. Ο ν. 3461/2006 για τις δημόσιες προτάσεις. Ο ν. 3556/2007 για τη διαφάνεια. Ο ν. 3606/2007 για τις αγορές χρηματοπιστωτικών μέσων.

Ειδικές παραδόσεις (Επ. Καθ.Εμμ.Μαστρομανώλης, Λέκτορας Νικ. Βερβεσός)

1. Πηγές του εταιρικού δικαίου. Προσωπικές εταιρίες: Ν. 4072/2012 και ΑΚ. Οι κεφαλαιουχικές: Μόνο η οικεία νομοθεσία, οριακά όμως και κατ' εξαίρεση ο ΑΚ. Ιστορία του ν. 2190/1920 (ιδιαίτερα: ο πρόσφατος ν. 3604/2007) και του ν. 3190/1955. Το «ενωσιακό» εταιρικό δίκαιο (Κανονισμοί, Οδηγίες, συστάσεις). Η νομολογία του ΔΕΚ για την εγκατάσταση των εταιριών στον χώρο της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Softlaw (ιδίως κανόνες εταιρικής διακυβέρνησης). Η μέθοδος «comply or explain».
2. Το ΓΕΜΗ και η «απλοποίηση διαδικασιών σύστασης προσωπικών και κεφαλαιουχικών εταιριών» (ν. 3419/2005 και 3853/10).
3. Ειδικές εταιρικές μορφές: Η ετερόρρυθμη εταιρία (άρθρα 268-284 ν. 4072/2012).
4. Η αφανής εταιρία (άρθρα 285-292 ν. 4072/2012).
5. Η κοινοπραξία. Υπόψη ο ν. 3669/2008 για την κωδικοποίηση της νομοθεσίας κατασκευής δημοσίων έργων (άρθρα 66 επ.) και ο ν. 4072/2012 (άρθρο 293).
6. Η ιδιωτική κεφαλαιουχική εταιρία (ΙΚΕ, άρθρα 43-120 ν. 4072/2012)
7. Η εταιρία περιορισμένης ευθύνης (επε), ν. 3190/1955. Υπόψη ο ν. 3661/2008, άρθρο 16 § 2, αλλά και η ανάγκη γενικότερης αναμόρφωσης του ν. 3190/1955.
8. Το ζήτημα της μονοπρόσωπης εταιρίας (ο.ε., α.ε., επε, ικε).
9. Συνεταιρισμοί. Βασικά χαρακτηριστικά.
10. Συνδεδεμένες επιχειρήσεις.
11. Κριτήρια επιλογής εταιριών.

Πρόσφατη βιβλιογραφία στο εταιρικό δίκαιο:

1. Νικολάου Ρόκα, Εμπορικές εταιρίες, 7^η έκδ., 2012, Αθήνα, Νομική Βιβλιοθήκη.

2. Ελίζας Αλεξανδρίδου, Δίκαιο εμπορικών εταιριών, 2 τεύχη, Εκδόσεις Σάκκουλα, Αθήνα-Θεσσαλονίκη: Α' τεύχος, Προσωπικές εταιρίες, 2007. Β' τεύχος, Κεφαλαιουχικές εταιρίες, 2009.
3. Βασίλη Αντωνόπουλου, Δίκαιο εταιριών, Εκδόσεις Σάκκουλα, Αθήνα-Θεσσαλονίκη, 2011.

Για την αναμόρφωση του δικαίου της ανώνυμης εταιρίας με τον ν. 3604/2007 βλ. ιδίως:

Μ.Θ. Μαρίνου (επιμ.), Ζητήματα από το νέο δίκαιο της ανώνυμης εταιρίας, Αθήνα 2009.

Ευαγγέλου Περάκη, Το νέο δίκαιο της ανώνυμης εταιρίας, β' έκδ. ενημερωμένη, 2012, Αθήνα, Νομική Βιβλιοθήκη.

Για την αναμόρφωση του δικαίου των προσωπικών εταιριών με τον ν. 4072/2012 βλ. ιδίως: *Ψυχομάνη*, Οι επελθούσες με το ν. 4072/2012 αλλαγές στο δίκαιο των προσωπικών εταιριών, Εκδόσεις Σάκκουλα, 2012.

Για την ΙΚΕ βλ. *Ε.Περάκη*, Ιδιωτική κεφαλαιουχική εταιρία, 2012, Νομική Βιβλιοθήκη· *Αντωνόπουλου*, Ιδιωτική κεφαλαιουχική εταιρία, 2012, Εκδόσεις Σάκκουλα.

Για πιο εκτεταμένη έρευνα υπάρχουν τα ακόλουθα συλλογικά έργα:

Ν.Ρόκα (επιμ.), Το δίκαιο των προσωπικών εταιριών, 2 τόμοι, 2001, Αθήνα, Νομική Βιβλιοθήκη.

Ε.Περάκη (επιμ.), Το δίκαιο της ανώνυμης εταιρίας, 2 τόμοι, γ' έκδοση, 2010, Αθήνα, Νομική Βιβλιοθήκη.

Ε.Περάκη (επιμ.), Το δίκαιο της επε, 1994, Αθήνα, Νομική Βιβλιοθήκη.

Περιοδικά:

Ειδικά περιοδικά:

1. Επιθεώρηση Εμπορικού Δικαίου.
2. Δίκαιο Επιχειρήσεων και Εταιριών.
3. Επισκόπηση Εμπορικού Δικαίου.

Γενικά περιοδικά (ενδεικτικά):

1. Νομικό Βήμα.
2. Ελληνική Δικαιοσύνη.
3. Αρμενόπουλος.
4. Χρονικά ιδιωτικού δικαίου.